

De Nieuwe Hollandse Waterlinie

Water als weermiddel

De Nieuwe Hollandse Waterlinie werd vanaf 1815 van de Zuiderzee tot aan de Biesbosch aangelegd ter vervanging van de eerdere (Oude) Hollandse Waterlinie. Daarbij werd tegelijk de stad Utrecht binnen de linie gebracht.

Linie en landschap

De essentie van de Waterlinie ligt in de aansluiting van onder water te zetten gebieden, inundatiekommen, die een eventuele vijand niet kon passeren. Op plaatsen waar inundatie niet mogelijk was, zogenaamde accessen, bouwde men forten: dus bij wegen, spoorwegen en andere wat hoger gelegen terreinen. De grote hoeveelheid forten rond Utrecht geeft aan dat de omgeving van de stad moeilijk verdedigbaar was.

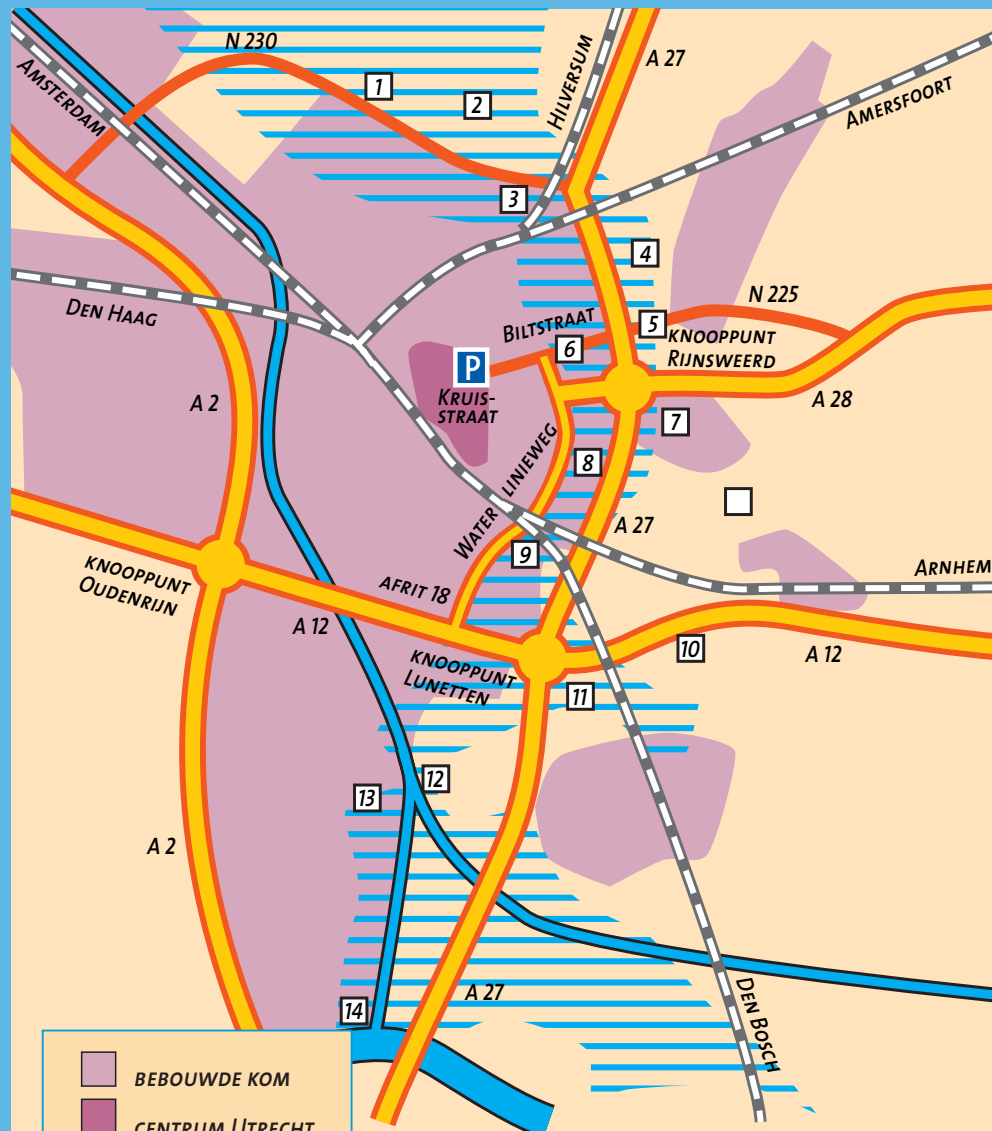
De Kringenwet (1853) zorgde ervoor dat er rondom verdedigingswerken niet, of alleen van hout, mocht worden gebouwd. De Oostrand van Utrecht is hierdoor tot aan 1953 onbebouwd gebleven. Ook nu nog zijn alleen de wijk Lunetten en de Uithof in het oorspronkelijke schootsveld gebouwd. En dat was ook de bedoeling.

Zichtbare werken

In en rond Utrecht is een aantal forten van af de weg -een enkele ook vanuit de trein- meer of minder zichtbaar. Hieruit blijkt dat er nog steeds een duidelijk verband bestaat tussen de forten en de infrastructuurlijnen, hoewel de linie al lang niet meer functioneert.

Met de auto

Utrecht centrum aanhouden (afrit 18 vanaf de A12 of vanaf knooppunt Rijsweerd). Parkeren is mogelijk in parkeergarage Kruisstraat (zie ook kaartje ommezijde).

- BEBOUWDE KOM
- CENTRUM UTRECHT
- INUNDATIEKOM
- SNELWEG
- AUTOWEG
- KANAAL/RIVIER
- SPOORLIJN
- VERDEDIGINGSWERK

1 Fort De Gagel	8 Fort het Vossegat
2 Fort op de Ruigenhoekse Dijk	9 Lunetten op de Houtense vlakte
3 Fort Blauwkapel	10 Fort bij Vechten
4 Fort op de Voordorpse Dijk	11 Fort bij 't Hemeltje
5 Werken bij Griftse stein	12 Plofsluis
6 Fort aan de Biltstraat	13 Fort bij Jutphaas
7 Werk aan de Hoofddijk	14 Fort bij Vreeswijk

met het verleden is om te gaan. of over andere manieren waarop tegen die daar iets over zeggen komt u plekken en gebouwen Onderweg naar de Muntstraat om behoud door ontwikkeling. het cultuurhistorisch erfgoed gaat het bij de omgang met Bij de projectbureaus Belvedere en Nieuwe Hollandse Waterlinie

De kortste route (ca. 15 min.):

Hoog Catharinje - Vredenburgpassage - Vredenburg - Lange Vlestraat (route 1) - Potterstraat - Lange Jansstraat - Janskerkhof - Nobelstraat - Muntstraat

Route 2: Hoog Catharinje - Stationsplein - Mariaplaza - Zadelstraat - Servetstraat - Domplein - Voetiusstraat - Pieterskerkhof - Pieterstraat - Muntstraat

Route 1: Hoog Catharinje - Vredenburgpassage - Vredenburg - Lange Vlestraat - Oudegracht - Ganzenmarkt - Oudkerkhof - Keistraat - Kromme Nieuwegracht - Muntstraat

Looproutes Centraal Station/parkeergarage Hoog Catharinje/bussstation - Muntstraat

Omgaan met het verleden

Wegwijzer

bezoekadres Projectbureau Belvedere en projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie

Muntstraat 7
3512 ET Utrecht

Het Huys in den Sack

Projectbureau Belvedere
Muntstraat 7
3512 ET Utrecht
Telefoon 030 - 230 50 10
Fax 030 - 238 09 15
Email: info@belvedere.nu
www.belvedere.nu

Nieuwe Hollandse Waterlinie
Muntstraat 7
3512 ET Utrecht
Telefoon 030 - 239 90 20
Fax 030 - 238 09 15
Email: info@hollandsewaterlinie.nl
www.hollandsewaterlinie.nl

Belvedere

Nieuwe
Hollandse Waterlinie

In **Muziekcentrum Vredenburg** (1979) zijn fragmenten uit het verleden opgenomen: o.a. een stuk van de toren van de 16e-eeuwse dwangburcht Vredenburg.

De **Neudeflat** was in 1960 een voorschot op de grootschalige vernieuwing van de Utrechtse binnenstad, die uiteindelijk niet doorging.

Het **Stadhuis**, een collage van gebouwen uit verschillende perioden, uit een paar jaar geleden ingrijpend verbouwd. Daarbij is aan de Ganzenmarkt het historische karakter letterlijk zichtbaar gemaakt.

Kromme Nieuwegracht 2 is een postmodern, hightech woonhuis op een beeldbepalende hoek. De helft van het huis ligt onder de brug!

Route 1

Route 2

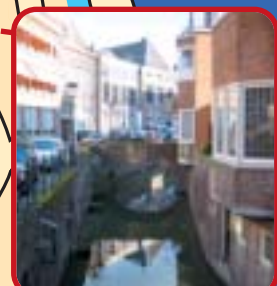
Kortste route

Alle routes: ca. 15 min.

Het **Huys in den Sack, Muntstraat 7**, dateert uit 1647 en is sinds eind 2003 de thuisbasis van de projectbureaus Belvedere en Nieuwe Hollandse Waterlinie.

De **Kromme Nieuwegracht**, nu een smalle stadsgracht, was in de Romeinse Tijd deel van de Rijn die de noordgrens van het immense Romeinse rijk vormde. Aan de noordkant, waar nu de Muntstraat loopt, begon de wereld van de barbaren.

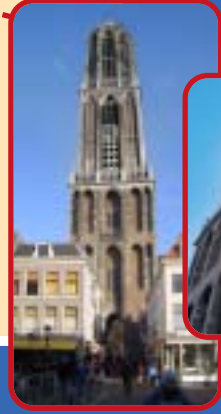
Bij de planning van **Hoog Catharijne** in de jaren '60 speelde behoud door ontwikkeling geen enkele rol. Wat in de weg stond moest plaats maken.

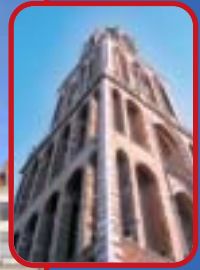
De **Mariaplaats** was in de middeleeuwen een besloten woonomgeving voor geestelijken. Nu staat er opnieuw een besloten wooncomplex waarin de historische eigenschappen van de plek als inspiratie hebben gediend.

Achter de gevel van **'t Weeshuis en Lofen**, Domplein 16, 17 gaat veel geschiedenis schuil: brokstukken van het Romeinse castellum, resten van het middeleeuwse stadspaleis Lofen en van middeleeuwse kanunnikenwoningen zijn in de kelder zichtbaar.

Rond 47 na Chr. bouwden de Romeinen ter plaatse van het huidige **Domplein** hun eerste castellum, een grensversterking bij de toenmalige Rijn. Willibrord hergebruikte in de 7e eeuw de resten om een kerk te bouwen.

Achter het Utrechts Centrum voor de Kunsten, **Domplein 4**, resteert nog een stuk van het Romeinse castellum: in een gat op de binnenplaats een stuk tufstenen muur van zo'n vier meter lang, twee meter hoog en ongeveer een meter dik.

Een uitgebreidere beschrijving van de plekken en gebouwen staat op www.belvedere.nu

De auto- en treinverbindingen zijn gekoppeld aan één thema: de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

uitgave: projectbureaus Belvedere en Nieuwe Hollandse Waterlinie
tekst: Beek & Kooiman Cultuurhistorie, Amsterdam
vormgeving: Script unlimited, Utrecht
druk: USP, Utrecht